

*Βασιλικὸν Θέατρον: Οἰασὸς Κυβέλης Ἀδριανοῦ.
«Νικηφόρος Φωκάς» τραγωδία εἰς πράξεις 5 ὑπὸ
Ἀριστομένους Προβελέγγιου.*

ΑΝ ὄχι ἀπολύτως αὐτοῦ τούτου τοῦ Νικηφόρου Φωκά ἀλλὰ τῆς συζύγου Θεοφανοῦς ἡ μορφή εἶνε πάντως καὶ κατ' ἐξοχὴν τραγικὴ μορφή, ποῖον δὲ καταλληλότερον πλαίσιον τραγωδίας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τὴν βυζαντινὴν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ αἰμοσταγῆ ὅσον καὶ πολυτρόπως μεγαλοφυῶν; Ἀφ' ἑτέρου ἡ αἴγλη ἢ περιβάλλουσα τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν, αἴγλη ἐκ τῆς θριαμβευτικότερας ἐποποιίας τῆς βυζαντινῆς μεγαλοφυῆς, ἂν δὲν τὸν καθιστᾷ τραγικώτερον, ἀλλ' ὅμως βεβαίως δὲν ἐλαττώνει τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ ὡς ἥρωος θεατρικοῦ. Σχεδὸν οὕτως ἐπεβάλλετο ἢ ἐπὶ σκηνῆς ἀναβίβασίς του. Ὁ κ. Ἀριστομένης Προβελέγγιος, ὁ γλυκὺς, εὐγενὴς καὶ σεμνὸς λυρικός ποιητὴς, τὸν ἀνεβίβασε μετ' ἰδιόζοντος ὄλωσ ζήλου, καὶ ἡ ψυχολογία αὐτοῦ εἶνε ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιτυχεῖς. Ἴσως ὁ ἐνθουσιώδης ἀναγνώστης τῶν πολεμικῶν ἄθλων του νὰ ἤθελεν αὐτὸν ὀρμητικώτερον καὶ ζωηρότερον, ἐν τῷ συνόλω σθεναρότερον· ἀλλ' ἡ τραγωδία τὸν παρουσιάζει περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, καὶ δὲν ἔχομεν πλέον πρὸ ἡμῶν τὸσον τὸν νικηφόρον σεπτὸν στρατηλάτην ὅσον τὸν μακρὰν τῆς νεότητος ἄνδρα ὁ ὁποῖος ἂν ἐνίκησε τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, ἀλλ' ἐνίκηθη ἀπὸ μίαν γυναῖκα, ἔχομεν δὲ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγωνιωδεστέραν περιόδον τῆς συναισθηματικῆς, τῆς καθόλου ψυχικῆς ζωῆς του. Εἶνε βασιλεὺς, θέλει παρὰ ποτε νὰ βασιλεύῃ καὶ ἀνθέλκει

αὐτὸν ἰσχυρῶς ὁ πόθος τῆς ζωῆς τῆς μοναστικῆς. Ἀναγινώσκει μετὰ δέους χρησμούς κατὰ τοὺς ὁποίους θ' ἀποθάνῃ ἂν οἱ στρατηγοὶ του καταλάβουν πόλιν πρὸ τῆς ὁποίας εὐρίσκονται, ἀπαγορεύει τὴν κατάληψιν τῆς καὶ ἰδοὺ ὅτι πληροφρορεῖται ὅτι παρὰ τὰς διαταγὰς του ἡ πόλις κατελήφθη· ἀγαπᾷ ἔμμανῶς, ἀπεγγασμένως τὴν Θεοφανῶ καὶ ὑποπτεύεται τὸν ἀνδρείον καὶ νσαρὸν Ἰωάννην Τσιμισκὴν ὡς ἐποφθαλμιῶντα καὶ αὐτὴν καὶ τὸν θρόνον του, — τὸσον εὐτυχῆς ἀκόμη διότι ὑποπτεύεται μόνον αὐτὸν ὁ τυφλὸς ἀπὸ ἔρωτα ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀληθινὰς διαθέσεις τῆς ἀγαπωμένης. Αὕτη πράγματι πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐπιδιώκουσα τὴν ἐκθρόνισίν του ἀπέτρεπε τὸν Τσιμισκὴν νὰ τὸν φυλακίσῃ ἢ νὰ τὸν ἐξορίσῃ, ἐπέτασεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν φονεύσῃ. Ὅταν δὲ ὁ πλανώμενος σύζυγος προλαμβάνων φυλακίσῃ αὐτὸς τὸν νομιζόμενον ἐραστήν, ἢ Θεοφανῶ ἀκριβῶς τὸν μεταπέθει νὰ τὸν μετακαλέσῃ παρ' αὐτῷ, φαινομενικῶς μὲν διὰ νὰ τὸν προσάσπῃ ὁ νεαρὸς καὶ ἀνδρεῖος κατὰ τῆς ὀγκουμένης ὀρμῆς τῶν δυσηρεστημένων, πραγματικῶς δὲ διὰ νὰ ὀπλίσῃ τοῦτον αὐτὴ διὰ τοῦ ἀνδροφόνου ἐγχειρῶν καὶ αὕτη ἀπομακρύνει τὸν πιστὸν φύλακα ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος καὶ αὕτη εἰσάγει παρὰ τῷ βασιλεὶ καὶ συζύγῳ τοὺς βασιλοκτόνους ἔχοντας ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἰωάννην τὸν Τσιμισκὴν καὶ αὕτη ἀγρυπνεῖ κατὰ τὴν ὄλην τέλει τῆς ἀνδροκτονίας· ἀλλ' ὅμως διὰ ν' ἀναγγελθῇ εἰς αὐτὴν μετ' ὀλίγον ὅτι τοῦ Ἰωάννου ἀνακηρυσσομένου βασιλέως, βασίλισσα γίνεται ἡ Ἀγάθη, αὕτη δὲ ὀπίσκει εἰς μοναστήριον. Τοῦλάχιστον αἱ τελευταῖαι ὄραι τοῦ Νικηφόρου Φωκά ἦσαν γαλήνιαι, περίπου μακάριαι, καὶ, — παρὰ τὰς οἰμαγὰς ὑπὸ τὸ ἐγχειρῶν του — τὰ τέλη του «χριστιανικά καὶ, παρ' ὀλίγον ἀνάδυνα.» Ἡ συνάντησίς του μετὰ τοῦ ὑμνογράφου Γαβριὴλ γενομένη μικρὸν πρὸ τοῦ φόνου εἶχεν ἐπαναφέρει παρ' αὐτῷ τὴν θείαν γαλήνην· θὰ παρητεῖτο πλέον ὑπὲρ τῶν νομίμων κληρονόμων τοῦ θρόνου· ἀνευ πλέον οἰασθήποτε μνησικακίας θὰ ἐσυγχώρει τοὺς παρηκόους στρατηγούς· θ' ἀφιερῶτο εἰς τὰ θεῖα...

Ὅχι ὀλιγώτερον ἐπιτυχῆς εἶνε ἡ ψυχολογία τῆς Θεοφανοῦς, — μετὰ τὴν ἠφαιστειώδη καρδίαν, μετὰ τοὺς παγεροὺς ὀφθαλμούς, — κατ' ἀναλογίαν δὲ καὶ ὄλων τῶν λοιπῶν προσώπων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον ὡς τραγωδίαν ἢ περισσοτέρα συνοχὴ καθίσταται ἐπιθυμητὴ· ἐπίσης δὲ ἡ ἀποφυγὴ τῆς τάσεως πρὸς τ' ἀφηγηματικὰ μέρη, — ὅσφδήποτε ἀριστοτεχνικά καὶ ἂν εἶνε ταῦτα. Ἀλλὰ μὴ πρὸ ὀλίγου δὲν ὀμίλησα περὶ ἐποποιίας καὶ πότε ὑπῆρξε τοιαύτη ἀνευ ἀλληπαλλῶν ἀφηγησεῶν καὶ ποῖος θὰ ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ ὅτι δύναται νὰ εἶνε αὕτη λιαν δραματικὴ καὶ τραγικὴ; Ἡδὴ πράγματι δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς ἂν ἐπὶ ἔλαττον ἢ μᾶλλον ἐπὶ πλέον, ὁ τραγωδὸς παρὰμερίζεται ἴσως παρὰπολύ ἐνιαχοῦ ἀπὸ τὸν μελαγχολικὸν καὶ ἠδύλαλον λυρικὸν ποιητὴν μετὰ τὴν διακεκριμένην εὐγένειαν τοῦ ὕφους, ἀφοῦ τότε ἰδίως ἀντηχεῖ ποίησις ἀνταξία τῆς ἐκλεκτοτέρας ποιητικῆς ἀνθολογίας.

Ἄλλ' ὁ «Νικηφόρος Φωκάς» ἂν παρουσιάσῃ χαρίσματα τὰ ὁποῖα ἢ τραγωδία ἀπαιτεῖ ὀλιγώτερον ἄφθονα, ἔχει ἐπίσης πολλαχῶς ἀληθῶς ὠραίας σκηνάς, — ὠραιότητος ἰδιοτύτου, ἐνίοτε τὸσφ ἑλληνοχριστιανικῆς καὶ δὲν εἶνε βεβαίως μία ἀπὸ τὰς ὀλιγώτερον ὠραίας ἢ συνάντησις τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Ὑμνογράφου, — ἢ συνάντησις ἢ ὑπέρυτατα εἰρηνοποιός.

Ἡ παράστασις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ διακόσμου καὶ τοῦ βεστιαρίου ὑπῆρξεν ὄλωσ ἀνταξία τοῦ ἔργου. Ἡ διδασκαλία τοῦ ἔργου κατέδειξε πολὺν ζῆλον ἐκ μέρους τῶν ἠθοποιῶν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ὑπαρξιν ὄλων

τοῦ απαιτουμένου χρόνου κατὰ τὰς δοκιμὰς ὅπως ἀσκηθῆ ὁστος τελεσφόρος ἢ γοργότης ἰδίως ἔλειπεν ἐταισθητῶς κατὰ τὴν παράστασιν. Ὁ κ. Πέτρος Λέων, ὁ ὑποδυθεὶς τὸ πρόσωπον τοῦ Νικηφόρου Φωκά, ἀπέδωκεν ὄχι ἀνευ βασιλικῆς ἀξιοπρεπειᾶς τὴν μελαγχολικὴν ψυχολογίαν τοῦ ρόλου του· ἡ ἀπαγγελία του ὅμως, ἢ κατὰ τ' ἄλλα ὀρθοτάτη, τείνει νὰ καθίσταται λειποσυμφωνος εἰς τὴν κ. Γαλάτη, ὡς Θεοφανώ, — ἴσως ἔνεκα παροδικῆς ἀδιαθεσίᾳ της, — δὲν ἀνεγνώρισεν τὴν τραγικὴν καὶ ἰσχυρόφωνον ἄλλοτε «μητέρα» τῆς Ἀρλεζιάνας, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν φλογερὰν βυζαντινὴν βασίλισσαν· τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε, ὅτι ὁ ρόλος ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικῶς μεγάλην τραγῳδίαν· ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ ὡς Ἀγάθη βασιλόπαις, λευχείμων ὅλη με κρηδεμνον ἐκ μαργαριτῶν, παρουσίασε μίαν τῶν ἀγνοτέρων καὶ σὺχι δι' αὐτὸ ὀλιγώτερον ἐπαφροδίταν, ἀλλὰ καὶ συντομωτέρων ἐμφανίσεών της· ὁ κ. Ν. Ροζάν ὡς ἕμνογράφος Γαβριήλ, ἐπέδειξεν ἀπαγγελίαν ἀνταξίαν τοῦ ἕμνου του καὶ μορφήν ἀλησημονήτως ἀγιογραφικὴν· ὁ κ. Π. Γαβρηλίδης ὡς Τσιμισκῆς δὲν ὑστέρησε πολὺ τῶν πρὸ αὐτοῦ· καὶ ἡ κυρία Βασιλικὴ Δημοπούλου παρέσχε μίαν ἀπὸ τὰς τόσῳ λεπτολόγως ἐπεξεργασμένους ἐμφανίσεις της ὡς Ἄννα Ζωστή, Πατρικίᾳ.

Ὁ «Νικηφόρος Φωκάς» μετέχει ἐπίσης τοῦ Ἀβερωφείου δραματικοῦ διαγωνισμοῦ.

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΒΗΣ